

„Az ártatlanság vélelme”

Németh Gáborral beszélget Kőrösi Zoltán

Most, a harmincas éveid második felébe érve mintha valami rejtett ismétlődés is beleépülne már az életedbe: tudom, hogy a közelmúltban költöztél vissza apád lakásába, gyerekkorod egykori színhelyeire.

Valóban, most költöztünk vissza a Pannónia utcába, ahol apám lakott, de eredetileg az Ó utcában születtem, 1956-ban. Ez a környék, a Kresz Géza utcai és a Sziget utcai iskola, a Margitsziget, ahová a nagyapámmal jártam, a Szent István parki focizások — finom újlipótvárosi levegő járta át a gyermekkoromat. A nyarak viszont egy egészen kis faluban, Badacsonylábdíhegyen zajlottak, egy tradicionálisan zárt és korántsem turisztikai hangulatú balatoni vidéken.

Apám apja egyébként somogyi zsellérfiúból lett cipészként került Pestre. Most, hogy költöztünk, találtam egy régi ipari almanachot, benne egy lexikoncikkkel a nagyapámról, aki aranykoszorus mester volt. Sőt, a család nagyapám portréja mellé odaragasztotta apám kétéves kori fényképét is, ott mosolyognak egymás mellett, mint a céh tagjai. Anyai nagyapám szakács volt, például a Berlini Világkiállítás magyar szakácsa, úgyhogy érthetett a mesteriségéhez, ám róla kevesebbet tudok, két évvel a halála után születtem. Anyám egy elejtett megjegyzése szerint évekig látkak a debreceni Arany Bika szállóban, ahol nagyapám séf volt. Sajnos, most már erről sem kérdezhetem meg őket.

Fontos szerepet játszottak a nagyszüleid a gyerekkorodban?

Nagyon. Az életemen persze a két Nagymama uralkodott, „Ragyogásom” nagyí és „Virágszálam” nagyí, képzelheted azt a diktatúrát. Anyám apja nem élt már, úgynevezett „mostoha” nagya-

pám volt, akire persze egyáltalán nem illett ez a jelző: zárkózott, kemény ember volt, de mostoha nem: Apám apjához viszont nagyon sok szál kötött. Hosszú séták a Szigeten. Emlékszem a cipőire: nagy, nyikorgó alkotmányok, elnyűhetetlen bőrből. Tényleg furcsa, annyi év után most, a költözéskor kerültek elő egy ládából az egykori szerszámai: fogók, árak, kések, kalapács. Vele szavakon túli meghitt viszonyban voltunk. Szigorú, hallgatólag, erős tartású férfi: róla is azt hittem többek között, hogy halhatatlan. Számára még nem létezett a villamos, se busz, naponta gyalog kísétált a Szigetre, ott körbe és aztán vissza. A nyolcvanegyedik születésnapját ünneplő ebédre készülődtünk, de még azelőtt is lement egy órányi sétára; elütötte egy zöldségszállító furgon. Később láttam azt a teherkocsit: a karosszéria mélyen benyomódott, látszott benne nagyapám testének a nyoma, megértettem, hogy csak egy ekkora erő pusztíthatta el őt. Még így is két napig élt a kórházban. Az egész olyan volt, mint egy görög tragédia. Az apám nem is bírta elviselni, láttam rajta, hogy a szó szoros értelmében démoni erők szállták meg, a vérért vért kívánt. S a legszörnyűbb, hogy még is kaptuk: az az ember, aki a teherautót vezette, pár nap múlva felakasztotta magát.

Ha jól tudom, a szüleid egymástól meglehetősen távol eső szakmákat választottak.

Végző soron igen, bár nem volt ilyen egyszerű. Anyám az egész életét a Pénzjegynyomdában töltötte adminisztrátorként, eredetileg viszont tanár akart lenni, ám mert az apja feketelistás szocdem volt, nem mehetett főiskolára. A lelke mélyén három vágy is élt: a tanárság, a színészet, és talán az újságírás iránt, hiszen apámmal együtt ő is elvégezte az újságíróiskolát, méghozzá remek eredménnyel. Viszont soha nem is próbálta ezt a mesterséget, valószínűleg tudták, hogy a család fenntartása ezt már nem viselné el.

Apám eredetileg futballkapus volt, az első osztályban védett, a korabeli tudósítások szerint nem is akárhogyan. De tébécés lett, abba kellett hagynia, s mivel a sporttól nem tudott volna elszakadni, így nem is a szavak, hanem a sport felől a szakmához jutva lett újságíró. Azt hiszem, azon kevés ember közé tartozott, aki teljesen azonos lehetett önmagával, boldog életet élt. Emlékszem egy népstadionbéli Magyarország-Skócia meccsre, amire levitt, ott láttam

meg a megszállott sportújságírónak az archetípusát. Ültek előttem ezek a szivarfüstös és whiskyszagú, kockás sapkás férfiak, ócska kis noteszlapokra firkáltak ceruzacsonkokkal; éreztem, hogy ezek az emberek az apám testvérei — valami meghatározhatatlan közösségben élnek.

Összeegyeztethető volt a szüleid eltérő életmódja?

Valójában nem. A gyerekkoromra visszanézve a sokszoros magányt látom: ment mindenki a maga útján. A hivatali és a hírlapírói élet más ritmust, más életrendet követelt, a szüleim nem is bírták ki, elváltak, úgy, hogy előtte apám már két évig edzősködött Dunaújvárosban, nagyjából kéthetente láttam.

Mennyire erősek a gyerekkori élményeid?

Vannak nagyon bennem élő benyomások, foszlányok, szagok, ugyanakkor az egész gyerekkoromról azt hiszem, végleg elsüllyedt. Kevés emlékem van, viszont nagyon intenzívek: a badacsonyi kert, ahol egy almafa alatt áll a rácsos ágyam, a lehullott almák szaga, a fű zöldje. Néha még ma is van ilyen élményem: megyek az utcán, vagy akár a lakásban is, és hirtelen megcsap valami, akár egy szag, akár egy homályos érzés, egy tömör, bonthatatlan emlék, aminek más a fajtája, más az intenzitása, mint a jelenvaló világnak. Néhány emlékemről egyébként el sem tudom dönteni, nem utólag raktam-e össze őket. Mindegy is, ha nem valóság, igazság biztosan van bennük. Emblémák.

A saját magányod is ilyen elemi érzés volt?

Igen. Ameddig vissza tudok emlékezni, mindig úgy tetszik, külön állnak a többiek, s magányosnak látom magamat. Eredendő egyedüllét volt, amit a „kívülálló” sokszor meg is erősítettek. Ráadásul valami betegesen szélsőséges igazságérzet is működött bennem, ami folyamatosan konfliktusokba sodort. Minden ilyen eset ugyanúgy végződött: te állsz, mint egy pojáca, a többiek meg már a tízóraijukat csomagolják.

Az általános iskola második osztályában, amikor még kötelező volt állandóan kisdobos nyakkendőt hordani, egy verekedés során az egyik fiú mögém került, a hátamba térdelt és tökéletesen profesz-

szionális módon csaknem megfojtott. Közel álltam a fulladáshoz, emlékszem, hogy nyitott szemmel nem láttam már semmit, csak az mentett meg, hogy a földre estünk, és az utolsó erőmmel lerúgtam magamról. Utána hetekig feküdtem kórházban, ahol azt vizsgálták, okozott-e maradandó agykárosodást az oxigénhiány, s évekre felmentettek a tornaórák alól. Elemi élményem volt ez arról, hogy más dolog amit te látsz, ha magadra nézel, és más, amit a többiek gondolnak. Miközben én a földön fekvé fuldokoltam, a társaim, akikkel mindaddig együvé tartozónak hittem magamat, mozdulatlanul álltak, senki sem akadt, aki segítsen. Aztán a kórházban hihetetlenül primitív pszichológiai és intelligencia-teszteket végeztettek velem, és óriási örömmel fogadták, hogy meg tudom oldani őket. Engem pedig hideg rettenettel töltött el, hogy ezek szerint nem látszik az emberen, hogy nem hülye. Napokat töltöttem ebben a pokolban, ahol az engem vizsgálók számára nem volt elég, hogy azonnal megmondom az egyébként arcpirítóan egyszerű megoldást, aprólékosan össze is kellett raknom mondjuk a néhány darabra vágott képeket, de még akkor sem bizonyítottam be, hogy normális vagyok. És persze ez az egész egy pszichiátriai osztályon játszódott. Talán nem is kell semmit mondanom arról, hogy mit, kiket láttam ott. Azokat, akik közé engem is soroltak. Élsz egy látszólag biztonságos világban, aztán egyik pillanat alatt minden megváltozik, feneketlen mélységek nyílnak.

A kórházból anyám vitt haza. Sötét volt, feküdtünk hanyatt az ágyon, és anyám diafilmeket vetített a plafonra. Emlékszem az átforrósodott fém szagára, a porszemekre a fényben. Feküdtem, elengedtem magam, néztem a képeket, hallgattam a hangját, ahogy felolvassa a képek alá írt szövegeket.

Olvasni bol, kitől tanultál meg?

Látod, furcsa, de ezt sem tudom. Az biztos, hogy nem az iskolában. Nem emlékszem olyan időre, hogy ne tudtam volna olvasni, vagy bárki tanított volna. Arra viszont igen, hogy iszonyatos mennyiséget olvastam: napi kétszáz oldal egészen kicsi koromtól természetes volt. Nagy könyvtárba járó voltam, anyám is sokat olvasott nekem, főleg verseket, Petőfit. Rengeteg verseskötönyve volt, és esténként, hétvégeken, amikor csak az eszébe jutott, elmondott, felolvasott belőlük. Talán ezért is nem emlékszem az

olvasástanulásomra. A versolvasás anyám révén teljesen természetes emberi tevékenységnek látszott, éppúgy, mint másnak talán az újságok átlapozása.

De az olvasási szevedélyem nem volt valami könyvmoly sarokba húzódása: imádtam csavarogni, focizni, ez utóbbit például annyira, hogy a magányos balatoni nyarakon hatalmas mérkőzéseket rendeztem magam ellen, és a Fradi színeiben rendszeresen megaláztam a Dózsát. Ez volt a nagy Fradi-korszak, apámmal gyakran elmentem a Stadionba a kettős-rangadókra, ilyenkor az újságírópáholyban ültünk; a bádog írólapokra golyóstollal ráírták az egész Fradi-összeállítást.

Többé-kevésbé Te is a magyar irodalom kiugrott matematikusai közé tartozol...

Pontosabb azt mondani, hogy rövid zsákutca volt... egy szokásos „magamramaradásos” konfliktus után átkerültem az addigi iskolámból a szomszédba, egy akkor induló tagozatos osztályba, innen pedig az út egyenesen vezetett a Berzsenyi gimnázium matematika tagozatára. Haladtam is a kikoptatott pályán, ám a harmadik félévre kiderült, máshol lenne a helyem. Alaposan hozzásegített ehhez a matematikatanárunk is, aki bonyolult, statisztikai alapon vezetett könyvelés alapján osztályozott, majd, amikor 2,83-ra álltam, félrehívott és közölte velem, hogy megbuktat, mondván: a matematikának is csak akkor van értelme, ha komolyan veszi az ember. Természetesen döbbenten hallgattam, aztán vagy hat év múlva megköszöntem neki. Átmentem a „sima” B-osztályba, és hirtelen réngeteg időm lett.

Milyen diák voltál?

Bóhóc, az a fajta, aki többnyire a többieket szórakoztatja. Akkor már különváltan éltek a szüleim, apámmal átlagosan hetente találkoztam. Anyámmal intenzív, bensőséges kapcsolatban éltünk, de soha nem sértette meg a szuverenitásomat, nem szólt a döntéseimbe. Egyébként meg azt hiszem, nemigen különböztem a többi diáktól, sokat csavarogtunk Angyalföldtől a Fehérvári útig, minden délután fociztunk a macskaköves utcára lerakott táskák között. De hát akkor még teljesen más volt a város, a fények, a csend...

Emlékszem, hányszor beszélgettünk a járdaszélen üldögélve, vagy hányszor tengőztunk az utca közepén.

Ma látom a nálam fiatalabbaknál, hogy a romlás esztétikáját lehet szeretni is. Fiatal, jókezü fiúk költöznek például a nyolcadik kerületbe, hogy érezzék, bizonyos pervezitással élvezzék a süllyedést. Szép a romlás, de én most már egyre kevésbé élvezem. Riaszt az alpárian új is, és nemcsak az utcán. Az egydimenziós ízlés brutalitása. Mintha a dolgokat a természetes nehézkedés a széthullás, az embereket az elkülönülés felé húzná. Elemien lehetetlen például az a mindennapi intenzitás, ami a barátság alapfeltétele. Én is a családom életébe húzódom vissza.

A szerelem nem változtatott azon, hogy egyedül érzed magad?

Azon ritka kamaszok közé tartoztam, akik soha nem az őket szeretőkbe szerelmesek. Tényleg azt hittem, ez valami különleges állapot, így aztán végigborongtam a gimnáziumot. Nem más volt ez, mint a reménytelen szerelem eksztatikus állapota. A reménytelenség tisztaságát semmi sem illetheti. Jóval később Földényi Melankóliájában találtam meg ennek az állapotnak a pontos leírását. Valójában csak a gimnázium után ismertem meg, hogy milyen a beteljesülés, igaz, akkor viszont átmenet nélkül, hirtelen „felnőtt” kapcsolatba kerültem.

A középiskola után a tanárképző főiskolába jelentkeztl. Tanítani akartál?

Nem, valójában sohasem. De amilyen a Berzsenyi gimnázium volt, föl sem merülhetett, hogy valaki ne folytassa a tanulást, számomra pedig túl sok szak nem kínálkozott, s ami akadt, mondjuk a magyar, történelem, filozófia, akkor éppen nem indult a bölcsészkaron. A katonaságot, éppen a gyerekkori „baleset” miatt elkerülhettem, s ennek ma is örülök. Épp elég volt egy úttörőtábori élményem; hat óra hosszat masírozttak bennünket a kibontott csapatzászló körül, egy életre megtanultam, mi az a kiszolgáltatottság. Így a gimnázium után rögtön a főiskola következett: Csepel, Csillagtelep. Gyönyörű volt... Burleszk. Attól tartok, bármit mondanék róla, azt hinnéd, most találom ki. A tanulmányi osztály vezetője reggelente kint állt a főiskola bejáratánál és felírta a későket. Elmondhatatlan élményeim vannak erről a négy évről. Az,

hogy történelmet tanítsak egy hetvenes évek végi magyar általános iskolában, teljesen elképzelhetetlen volt számomra. Egy évre napközis tanár lettem, de el kellett jönnöm. Éreztem, ahogyan nő bennem a feszültség a valószerűtlen körülmények miatt, és legalább a gyerekeket meg akartam kímélni attól a vadállattól, amivé válni kezdtem.

Mikor kezdte el írni, és mit?

Állítólag már négy éves koromban: egy kétszer négysoros verset, A munka dala, ez volt a címe, és valami gőzhajó kerekei is forogtak benne. Később is persze verseket gyártottam, emlékszem, micsoda öröm fogott el, amikor rájöttem, hogy én bármilyen verset tudok csinálni. Még valódi „diletták” sem voltak, hiszen még csak nem is az „önkifejezés”, hanem pusztán a verscsinálás szándékából születtek. Viszont mégiscsak ebből következett, hogy már a gimnáziumban is összetalálkoztam valakivel, aki szintén írt. Csináltunk egy tíz példányos könyvet, háziipari módszerekkel. A „kiadónkat” Tired Generationnek hívtuk. Persze nevetséges ez a sznob név, de mégis jelentett valamit.

És a prózaírás?

Nagyjából ez is a gimnáziumban kezdődött. A főiskolán három jó barátom volt: Farkas Péter, aki már régóta Kölnben él és egy Irodalmi levelek című könyvsorozatot szerkeszt, Tóth Gábor és Garaczi László. Négyesben kínoztuk egymást, felolvastuk és kíméletlenül kiveséztük halhatatlan műveinket.

1979-ben a Mozgó Világhoz vittem be írásokat, ahonnan aztán simán ki is dobtak. Rosszízú volt: egy szent hely, egy templom, amiről kiderül, hogy ott is csak emberek dolgoznak, akik esetleg nyeglén, sietősen lökik neked az egymondatos választ. Viszont rögtön elhatároztam, hogy kérdés nélkül többé sehová nem viszek semmit. Megmaradtam a baráti körben, ami aztán az ismeretiségekkel egyre bővült. Egy „szalonba” kezdtünk járni. Kukorelly, akkor már szintén a barátom, a Négy évszak című lapnál lett szerkesztő. Elkért egy-két írást, amit már a felolvasásokról ismert. Mindaddig áthidalhatatlan szakadékot éreztem az írás és a publikálás között. Az első megjelenést nagyon vártam, csúszott is, hosszú is volt az átfutás; mire megjelent, már semmit nem éreztem. Az igazi beava-

tási élményem az Újhold-évkönyvhöz kötődik, a hírhez, hogy rábólintottak az írásomra. Egyszer egy buszon találkoztam Nemes Nagy Ágnessel, és a köszönésemet követő magyarázkodás közben kiderült, hogy „szerző” vagyok. Meghívott egy kávéra, beszélgettünk. Számomra ez az élmény még ma is a legfontosabbak egyike. Vagy az, hogy korábban néhány percig Mészöly Miklós mellett ülhettem a Zserbóban. Ezek megmaradnak.

Ezidőtájt váltak rendszeressé a találkozásaink azokkal, akikkel aztán összehoztuk a Rainer Maria Társaságot. Hekerle Laci, Abody Rita, Pál Feri. Aztán a Lélegzetesekkel együtt megcsináltuk az Örley-kört. Jöttek az élő folyóirat-estek a Vigadóban, A '84-es kijárat... Valóban rendszeres publikálásnak érezhettem ezt, noha írásom alig jelent meg nyomtatásban.

Egy rövid ismertetőben egyszer azt olvastam Rólad, hogy azon írók közé tartozol, akik nem írták meg a zsenéiket. Így volt valóban?

Természetesen nem. Például a főiskolai időkben is abszolút zsenéket írtam, s ráadásul „publikáltam” is. Durcás, ellenzéki írások voltak, tradicionálisan politizáló próbálkozások. És természetesen akkor azt gondoltam, hogy ez a helyes, a jó út, noha olyan szövegeket írtam, amiket nem szerettem olvasni, mégis erre készítetett a politikával átítatott, depresszív élet. Lassan kiderült, hogy mindez durva félreértés, semmi értelme plakátokat csinálni.

Merre tartottál a tanítás után?

Újságkihordó lettem és nyomdai korrektor. De mert napközben nem tudtam pihenni, végül az újságkihordást abba kellett hagynom, maradt a korrektúra. Így kerültem a Napi Világgazdaság című laphoz, ahol később a nyugdíjba készülő tördelőszerkesztőnő tanácsára megtanultam a tördelői munkát, és később át is vettem az ő megüresedő helyét. Nem értek semmihez, így jó érzés volt ezt a kézzelfogható dolgot megtanulni, hogyan kell egy újság oldalait megcsinálni. Ennek ma is örülök.

Később a Design Center sajtósaként dolgoztam, az intézmény utopisztikus volta ellenére is nagyon sokat tanultam, kiváló emberekkel tölthettem el az időt. Akkor is nagyon izgatott, s ma is úgy vélem, hogy a design kulcsfogalom az életünkben, mindent bekebelező, egyre fontosabbá váló démon. És korántsem azért, amiért

azt a hetvenes évek bizonyos újabaloldali gondolkodói hitték. A design bekebelezi a világot, így az irodalmat is, persze, gondolj arra a cinikus mosolyra, amivel a szakralitás helyébe lép.

Egy évig a Központ Ipari Forma című lapját szerkesztettem, aztán rövid ideig egy bulvárlap olvasószerkesztőjeként dolgoztam, onnan jöttem a Magyar Naplóhoz 1991-ben.

A nevedet, szinte már állandósult szókapcsolatként, gyakorta emlegetik három-négy íróval, költővel együtt, s rögtön hozzátesszik a posztmodern jelzőt is. Teoretikusan Te végiggondoltad a posztmodern mibenlétét?

A saját szövegeimmel kapcsolatban nem, kizárólag mások írásait olvasva. De volt egy meglehetősen hosszú időszak, több évig is tartott, amikor éppen az írásról való gondolkodás miatt gyakorlatilag egy betűt sem voltam képes leírni. Ma sem tudom, miért is szakadt aztán át ez a gát, arra emlékszem, hogy hihetetlen megkönnyebbülést éreztem, amikor rájöttem, nekem ezzel, a teóriával nem kell foglalkoznom. Nem kell sem értékelnem, sem besorolnom: ha írni van kedvem, írok, ha nem-írni, akkor ne. Azóta reményeim szerint azt csinálom, amit akarok. Egyébként az is lehetséges, hogy görcsösen az ember jobb szövegeket csinál, mint szabadon.

Egyszer azt mondtad, hogy a novella mint műfaj, nem érdekel.

Igen. Semmilyen szöveg nem érdekel, ami magán kívül helyezi a tárgyát, tehát elindul valami cél felé és eléri, úgy, hogy ez a törekvése az út bármelyik pontján fölismerhető. A novella számomra jelesül ezen eljárás megtestesítése, és nekem — persze a „megcsinálásról” beszélek — ez az írásmód nem vonzó, nem érdekes. Lehet, hogy a más által írt ilyen szövegeket élvezettel olvasom, látom a szépségét, a megoldások gyönyörűségét, de engem ez az írásmód mint cselekvés nem érdekel.

Az eszményem az a szövegformálás, ami a számomra is meglepetésekkel van tele, amelynek nem feltétele, hogy az elkészülés folyamatában is a létrejövő minőséggel foglalkozzam. Persze egyáltalán nem állítom, hogy nincsen szükség javításokra. Sokszor gondolom úgy, hogy egy nagyregényt kellene írni ezzel a módszerrel, a meglepetések esélyével. Bár valószínűleg lehetetlen, hogy az írás

abszolút szabadságfoka a nagyformákban folyamatosan fennmaradjon. Marad tehát a műfajilag nehezen besorolható valami, amit én nem tudok másképpen hívni: szöveg.

Más szavakkal mondvá: mindaz, ami az emberiség szellemi történetében létrejött, s most korántsem csak az irodalomra gondolok, mindez egy nyelv, amelynek szavaiból végtelen számú állítás formálható, s bár az állítások minden eleme régi, a jelentésük mégis új. Olyan kapcsolatok jönnek létre, melyek soha nem látott fénybe állítanak jól ismert dolgokat. Ez a radikális eklektika. Az „eklektika” azt jelenti, hogy bármihez hozzá lehet nyúlni, hiszen sem mélység, sem banalitás nincs, ami kiléphetne az egyetemes nyelvből, a „radikális” pedig azt, hogy bár működik a végtelen mellérendelés, a létrehozott mű struktúrája azt a látszatot erősíti, mintha az adott szöveg volna a kiemelt elemeket összefogó egyetlen forma. Azaz: bármit kiválaszthatsz, de csak éppen azt az egyet.

Egyébként a posztmodern mint fogalom ma annyira túl van terhelve, hogy használhatatlan. Más ne mondjak, ha azokat nézem, akikkel engem minduntalan együvé sorolnak, megdöbbenek, hogy a besorolók nem látják a különbségeinket, a széttartásunkat. Nyilván van olyan nézőpont, ami felől még áll ez a besorolás is, de alig hiszem, hogy a kategória termékeny lenne. Az ezt célzó teoretikus szövegek is ezt bizonyítják. De hát valamennyien tudjuk, hogy az irodalom valójában irodalmon kívüli szempontok szerint tagolódik. Sőt, ehhez még azt is hozzátehetem, hogy minden generáció megcsinálja a maga tekintélylistáját, és akit ez kedvezően érint, bármennyire látja is az effélék abszurditását vagy káros voltát, valószínűleg csak bágyadtan tesz ellene valamit, ha tesz egyáltalán.

Az első köteted, az Angyal és bábu többek között egy szövegépítkezési koncepció, egy könyv-létrehozási terv valóra váltása volt. Nem ellentmondás ez az előbb elmondottakhoz képest?

De, tulajdonképpen igen, és ma már talán nem is csinálnám meg. Bár azért az, hogy vannak számomra izgalmasnak látszó töredékek, és ezeket becsomagolom egy-egy szövegbe, önmagában még nem jelenti a tervvégrehajtás általam elutasított módját, azt hiszem. Inkább játék, nagyon komolyan vett játék volt ez, nem pedig valami művészetelméleti, szövegformálási elv. Láttam valamit, ami a maga egészében volt könyv. Valószínűleg elviselhetetlen

nül romantikusan hangzik, de akkoriban hallottam egy mondást: egy férfinak három dolga van az életben: írjon egy könyvet, csináljon egy gyereket, és ültessen egy fát. Úgy gondoltam, jó, akkor az elsőt teljesítem. És hogy még romantikusabb legyen a történet, elhatároztam, hogy harminchárom éves koromra be kell fejeznem a könyvet.

Amikor aztán az Angyal és bábu megjelent, egy ideig nagyon örültem. Később ez az érzés elhalványult, de ma is nagyon szeretem, hogy van az írásnak egy tárgyiasult formája, amit mások kezébe adhatok, s ami tőlem teljesen független életet él.

Mennyire változtatta meg az életedet az, hogy tagja lettél a Magyar Napló szerkesztőségének?

Valami olyan ugrás volt, mint egykor a szerelemben. Átmenet nélküli óriási változás. És nemcsak azért, mert hétfőn még rólam döntöttek, kedden pedig már nekem kellett véleményt mondanom írásokról. Éveken keresztül elkülönült a pénzkereső életem és az, hogy írok, mostantól viszont ez a kettő egymásra tapadt. Tulajdonképpen a teljes „hivatalos” időmet az irodalom intézmény rendszerén belül töltöm.

A második könyveddel kapcsolatban gyakorta hallható, olvasható jelző a „kísérlet”. Te is annak tekinted ezt a művet?

Ha valami köztességre, vagy befejezetlenségre utal, akkor semmiképpen sem fogadom el. Tulajdonképpen ezt a könyvet is tervteljesítésnek mondhatnám, abban az értelemben, hogy amint magam is meglepődve olvastam az első kötetemben, „megígértem”, hogy valamikor majd fogok írni egy ilyet. Volt egy szövegem, évekkel korábban kezdtem el, abbamaradt, aztán az első kötet elkészültével vettem elő újra. Semmiféle határozott elképzelésem nem volt, csak az érzés, hogy addig írom, amíg a bennem lévő izgatottság ezt akarja. Az már eközben derült ki, hogy két szereplő jobban érdekel, mint a többi, vagy hogy működik bennem egy öntudatlan „tojásfestő szimmetria”, ami szabályozza a megjelenésük gyakoriságát. De szerintem a szöveg határozta meg, hogy mindez meddig menjen, mikor záruljon össze. Ami talán sokakat félrevezet, az a cím: A Semmi Könyvéből. Én ugyanis a kiszakítottságot éreztem e könyv, és minden egyes bekezdés legfőbb jellem-

zőjének. A metszetszerűséget. Mintha nagyon sok párhuzamos regényt egy újabb könyv, az enyém, keresztben elmetszene, s ehhez a metszethez képest létezne a lehetséges Semmi Könyve. Eszembe jutott például az is, hogy ezután minden írásomnak ezt a címet adom, hiszen mindegyik csak a kiszáíkkott, általam megragadható részlet egy mindent magába foglaló nyelvből.

Beköltöztél apád megüresedett lakásába, apa lettél magad is.

A mondat tapintatos, az igazság durvább: apa lettem, aztán elvesztettem az apámat. De kezdjük az elejéről. Tíz évig tartó házasság után 1989-ben elváltam. Egy kis lakást béreltem a hegyen, dolgoztam, írtam az Angyal és bábu végét, és minden este eltűntem a Bermuda-háromszögben. Ez a látszólagos sürgés-forgás egész jól összeegyeztethető volt a tökéletes magány érzetével. Hat hete éltem egyedül, amikor megtudtam, hogy az anyám húsz évig semmibe vett betegsége végzetessé fordult. Minden az ellen szólt, hogy találkozom még valakivel, azt pedig, hogy valaha is családom legyen, el sem tudtam képzelni. És hogy kellően teátrális legyen, az a bizonyos harmincharmadik születésnapom adta ajándékba azt az „ezüstpillantást”, amit az emberiség boldogabbik fele ismer. A közös gyerekünk, a lányom születése pedig eldöntött valamit, amiről csak nagyon banálisan lehet beszélni: arról bizonyosodtam meg, hogy az ember eredendően jó. És ez egyáltalán nem teoretikus, hanem érzéki tapasztalat. Átmentem a szobán, amikor aludt, és megláttam az arcát. Számomra az a kép azóta is a jóság, a jó létezésének az elemi bizonyossága. Az arról való tudás szavak feletti formája, hogy az ember eredendő állapota az ártatlanság. Nem ártott neki senki és ő sem ártott senkinek. Nem lettem derűlátóbb, csak valamilyen erőt adott az élethez. Tudást arról, hogy a dolgok akár rendben is lehetnének.

Budapest

Szegi Amondó Zoltán munkája